# שיטת רש"י בדין קושר

**א. שבת דף קיא עמוד ב**

משנה. ואלו קשרים שחייבין עליהן: קשר הגמלין, וקשר הספנין. וכשם שהוא חייב על קישורן - כך הוא חייב על היתרן. רבי מאיר אומר: כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו.

גמרא. מאי קשר הגמלין וקשר הספנין? אילימא קטרא דקטרי בזממא, וקטרא דקטרי באיסטרידא - האי קשר שאינו של קיימא הוא! אלא: קיטרא דזממא גופיה, ודאיסטרידא גופה...

משנה. יש לך קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין. קושרת אשה מפתח חלוקה, וחוטי סבכה, ושל פסקיא, ורצועות מנעל וסנדל, ונודות יין ושמן, וקדירה של בשר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא.

גמרא. הא גופא קשיא; אמרת יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין חיובא הוא דליכא, הא איסורא - איכא. והדר תני: קושרת אשה מפתח חלוקה - אפילו לכתחילה. - הכי קאמר: יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין, ומאי ניהו - קיטרא דקטרי בזממא, וקיטרא דקטרי באיסטרידא, חיובא הוא דליכא, הא איסורא - איכא. ויש שמותרין לכתחילה, ומאי ניהו - קושרת מפתחי חלוקה. מפתח חלוקה. פשיטא! לא צריכא, דאית ליה תרי דשי. מהו דתימא: חדא מינייהו בטולי מבטיל, קא משמע לן. וחוטי סבכה. פשיטא! לא צריכא דרויחא לה. מהו דתימא: מישלף שלפא לה - קא משמע לן דאשה חסה על שערה, ומישרא שריא לה.

ורצועות מנעל וסנדל. איתמר: התיר רצועות מנעל וסנדל, תני חדא: חייב חטאת, ותניא אידך: פטור אבל אסור, ותניא אידך מותר לכתחילה. קשיא מנעל אמנעל, קשיא סנדל אסנדל! - מנעל אמנעל לא קשיא, הא דקתני חייב חטאת - בדאושכפי, פטור אבל אסור - בדרבנן, מותר לכתחלה - בדבני מחוזא. סנדל אסנדל לא קשיא; הא דקתני חייב חטאת - בדטייעי, דקטרי אושכפי, פטור אבל אסור - בדחומרתא דקטרי אינהו, מותר לכתחילה - בסנדל דנפקי ביה בי תרי, כדרב יהודה. דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא זוגא דסנדלי, זמנין דנפיק ביה איהו, זימנין נפיק ביה ינוקיה. אתא לקמיה דאביי, אמר ליה: כהאי גונא מאי? אמר ליה: חייב חטאת. אמר ליה: השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי, חייב חטאת קאמרת לי? - מאי טעמא? - אמר ליה: משום דבחול נמי, זימנין נפיקנא ביה אנא, זימנין נפיק ביה ינוקא. - אמר ליה: אי הכי - מותר לכתחילה.

**ב. רש"י מסכת שבת דף קיא עמוד ב**

ואלו קשרים - המנוין באבות מלאכות, דקתני הקושר והמתיר קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם, דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקות. קשר הגמלין וקשר הספנין - בגמרא מפרש להו. כך הוא חייב על היתרן - כדילפינן בכלל גדול (שבת עד, ב) מציידי החלזון, שנצרכין לפרקים להתיר קשרי רשתות הקיימות, כדי לקצרן או להרחיבן... זממא - מנקבין לנאקה בחוטמה, ונותנין בה טבעת של רצועה, וקושרין אותה ועומדת שם לעולם, וכשרוצה לקושרה לבהמה - קושר רצועה ארוכה באותה טבעת, וקושרין בה, ופעמים שמתירה... מפתח חלוקה - כמו שיש לגלחים כעין לשונות לכאן ולכאן, וקושרים של ימין בכתף שמאל, ושל שמאל בכתף ימין, דכיון דכל יומא שרו ליה - לא דמי מידי לקשר של קיימא, ומותר לכתחילה... קיטרא דקיטרי בזממא - רצועה ארוכה שמכניסין בטבעת אסור לכתחילה לקושרה שם, מפני שפעמים שמניח שם שבוע או שבועיים, וקושר ומתיר ראש האחד שנתון ביתד או בעמוד, שאסור בו האנקה והגמל... בדאושכפי - בקשר שהאושכף עושה, כשתוחב הרצועה במנעל קושר קשר מתוכו שלא תוכל לצאת, והוא קיים לעולם... בדרבנן - כשקושרים סביב רגלים אין קושרין בדוחק, שפעמים שחולצו כשהוא קשור ונועלו כשהוא קשור, ומיהו, קשר של קיימא לא הוי, שבשעת הטיט מתירין אותו וקושרין אותו בדוחק, שלא ידבק בטיט וישמט מרגליו. בדבני מחוזא - שהם רחבי לבב ומקפידים על לבושיהן ונעליהן להיות מכוונין, וקושרין אותו בדוחק, וצריך להתירו ערבית. בדטייעי דקטרי אושכפי - בסנדלים של ישמעאלים סוחרים, שהאושכפים קושרים בהן הרצועות בקשר קבוע. בדחומרתא דקטרי אינהו - אלו סנדלים של שאר אנשים, שאין רצועות קבועות בהן על ידי אומן, אלא הם עצמן קושרין אותם בחומרתא בעלמא, וקושרין ומתירין, ופעמים שמתקיים שבת או חדש. דנפקי בי תרי - וצריך כל אחד ואחד לקשור לפי רגלו, הלכך בכל יום קושרו ומתירו.

**ג. בית יוסף אורח חיים סימן שיז**

ובמספר הימים שצריך שיהא עשוי להתקיים לשיהיה אסור לקושרו נראה מדברי רבינו דכל שהוא עשוי להתקיים יותר מיום אחד אסור דהא לא התיר אלא בשעומד להתיר בכל יום דוקא. אלא שאם כן יקשה מה שכתב והעומד להתקיים

שבעה ימים פטור אבל אסור. דמשמע הא אם עומד להתקיים פחות משבעה ימים מותר. דאין לומר דנקט שבעה ימים לומר דכל שעשוי להתקיים יותר משבעת ימים חשוב עומד להתקיים לעולם וחייב חטאת דהא פירש רש״י בגמרא (שם) גבי יש קשרים שאין חייבין עליהם. כלומר אבל איסורא איכא. קיטרא דקטרי בזממא שאסור לכתחלה לקושרה שם מפני שפעמים שמניח שבוע או שבועיים. וגם כתב גבי בדחומרתא דקטרי אינהו ופעמים שמתקיים שבת או חודש. אלמא דאף על גב דעומד להתקיים שבועיים או חודש פטור. לכן נראה לי כל שאינו עומד להתקיים שבעה ימים מיקרי עשוי להתירו בכל יום ושרי ולמד כן רבינו מדפירש רש״י שאסור לכתחלה לקשרה שם מפני שפעמים שמניח שבוע וגם כתב ופעמים שמתקיים שבת. אלמא דעומד להתקיים שבת אחת פטור אבל אסור ובבציר מהכי ליכא איסורא. וכן נראה מדברי המרדכי גבי אבנט שאם מתקיים הקשר שבוע אחד אסור: ולענין עד אימתי יהיה עומד להתקיים ולא יתחייב חטאת נראה מדברי רש״י שכתב ופעמים שמתקיים שבת או חודש דכל שאינו עומד להתקיים יותר מחודש פטור וכל שעומד להתקיים יותר מחודש חייב. ורבינו לא חשש להזכיר זה מאחר דאשמועינן דאפילו בעומד להתקיים שבעה ימים איכא איסורא דהוא ז״ל לא נחית לבאר בחיבור זה משפטי חייבי חטאת: והגאון מהר״י אבוהב כתב וזה לשונו מצאתי בארחות חיים בשם ה״ר פרץ דכל קשר שעומד ח ימים בלא התרה נקרא קשר של קיימא ושאפשר דמשום הכי כתב המחבר דהעומד להתקיים שבעה ימים פטור. ולפי זה שבעה ימים דנקט דוקא נינהו שאם עשוי להתקיים שמנה חייב חטאת הוי וגם לפי זה י״ל דדוקא בעשוי להתירו בכל יום הוא דשרי לכתחלה דמאי דנקט שבעה ימים היינו לומר דלא מחייב חטאת בעשוי להתקיים שבעה אבל אין הכי נמי דבעשוי להתקיים פחות מכן נמי איסורא איכא עד שיהא עשוי להתירו בכל יום. והרב הנזכר ז״ל כתב דמדין רצועות שקושרין באבנט שכתב רבינו בשם בעל התרומה משמע שכל שעומד להתקיים פחות משבעה ימים מותר לכתחלה. ויש לדחות כמו שאכתוב בסמוך (ד״ה רצועות) בסייעתא דשמיא: ורבינו ירוחם בחלק י״ד כתב כדעת הרא״ש שלא הזכיר עשיית אומן וזה לשונו יש קשרים שעושים אותם לעמוד ימים חצי שנה או שנה וזהו קשר של קיימא שחייבין עליו חטאת כגון של בהמות שעושין להם באפסר בצוארם וקושרין שם טבעת והוא עשוי לעמוד שם ימים רבים ולפעמים אחר ימים רבים מתירו ויש אחר שאינו כל כך לעמוד ימים רבים אלא או שלשה ימים או שבוע או שבועיים והוא קשר אחר שעושין בזו הטבעת וכו׳ ועומד שם ימים מעטים ובעבור שמעמידו שם ימים מספר ולא כל כך כמו קשר שקושרין בו הטבעת פטור אבל אסור עכ״ל נראה מדבריו דשבת דנקט רש״י לאו למימרא דבעומד להתקיים פחות מכן שרי אלא דאפילו עומד להתקיים שבת או חודש לא מיחייב חטאת ובבציר משבת נמי איסורא איכא. ומכל מקום משמע ליה דכל שעומד להתקיים פחות משלשה ימים עשוי להתירו בכל יום מיקרי ושרי.

**ד. ט״ז אורח חיים סימן שיז ס״ק א**

ורש״י והרא״ש אין מחלקים בעצם הקשר אם הוא חזק מצד שהוא מעשה אומן אלא הכל תלוי בדעת האדם הקושר לחוד דאם דעתו שישאר כן לעולם דהיינו כל זמן שאפשרי לו להיות קיים ולא יצטרך להתירו ואינו קצב זמן בדעתו מתי יתירו זהו חייב ואם קוצב בדעתו איזו זמן שבודאי יתירו אז פטור יהיה הזמן מה שיהיה דחיוב אין כאן כיון שיש לו עכ״פ זמן ואיסור יש כאן שתוך אותו הזמן הוא מיקרי של קיום אבל אם חושב בדעתו להתירו ביומו זה לא מקרי זמן כלל ומותר לכתחלה וזה דעת הטור שכתב תחלה כל קשר העומד להתקיים לעולם פי׳ ע״ד כן עושה אותו ואינו קוצב זמן כלל בדעתו חייב והעומד להתקיים ז׳ ימים פי׳ שגומר בדעתו כן פטור ואסור ולאו דוקא ז׳ ימים אלא כל שהוא יותר מיום א׳ היא בכלל זה יהיה הזמן כפי מה שיהיה ולא נקט ז׳ ימים אלא כיון דרש״י כתב מפני שפעמים שמניחו שם שבוע או שבועיים קמ״ל דזמן שבוע א׳ לא הוה כמו קבוע לעולם ממילא ידעני דה״ה שבועיים דמ״מ דכיון דשניהם אין שם עול׳ עליהם אבל אם אין שם בדעתו כלל זמן אלא להתירו היום מותר לכתחלה והב״י כתב שדעת הטור דכל דבציר מז׳ ימים הוא בכלל מתיר באותו יום וכתב שלמד כן מפרש״י שכתב אסור לכתחלה לקושרו שם מפני שפעמים מניחו שבוע וגם כתב שפעמים מתקיים בשבת אלמא דבציר מהכי ליכא אפי׳ איסורא ולענין חיוב נרא׳ מדברי רש״י שכ׳ ופעמים שמתקיים שבת או חדש דכל שעומד להתקיים יותר מחדש חייב עכ״ד ב״י והם תמוהים מאד ואינם מסתברים כלל לפע״ד דודאי יש על רש״י עצמו לתמוה לפי הבנת הרב״י דאטו שבוע או חדש כתיבי באורייתי׳ דנימ׳ פחות משבוע מותר ויותר מחודש חייב ותו דהא כשזכר רש״י שבוע זכר ג״כ שבועיים וכי היכי דבשבועיים ודאי לית לך דיוק דפחות משבועים מות׳ ה״נ לא תידוק משבוע אלא העיקר הברור דלא חודש ולא שבת היום אלא כמ״ש ולזה נתכוין גם רש״י להורות דאין חילוק בין חיוב לאיסו׳ רק בקביעות זמן בדעתו והחיוב באין זמן כלל והאיסור ביש זמן יהיה מה שיהיה הן שבוע הן חדש וה״ה יותר מחודש דכל שבאנו לקיצבת זמן אין חילוק בין שני ימים לחצי שנה דהכל אסור ואין חיוב ושבוע דנקט

רש״י הוא לפי הענין דמיירי ממנה בגמ׳.

**ה. ביאור הלכה סימן שיז ד״ה הקושר**

אך זה אתפלא על הט״ז שכתב דלדעת הרא״ש והטור הכל תלוי בדעת האדם הקושר לחוד דאם דעתו שישאר כן לעולם הוי קש״ק ואם לזמן הוא פטור ואסור ואם דעתו להתירו ביומו מותר לכתחלה ע״ש ולפ״ז אפילו בקשר הגמלין והספנין גופא או בקטרי דאושכפי אם דעתו בעת הקשר להתירו ביומו אין עליו שם קשר כלל אפילו עשהו אושכפי בעצמו ולפענ״ד צע״ג בזה דנראה דקשר שדרכו של העולם לעשותו בקביעות לא אזלינן בתר מחשבת הקושר לבטל שם קשר ממנו ומה דמצייר הגמרא במנעל בקשר דרבנן ובסנדל בקטרא דקטרי אינהו היינו באותן האנשים שדרכן שאין עושין הקשר שלהן בקביעות רק לפי שעה וזה דמי לענין חיובא לסנדל דנפקי ביה בי תרי דמוכח שם דלא מקרי קשר והיינו אפילו אם עשהו חזק כעין קטרא דאושכפי כדמוכח שם בגמרא ע״ש ברש״י ומטעם דלאנשים כאלו אין דרך של הקשר הזה להתקיים משא״כ בענייננו לענין אושכפי שדרך כל העולם שעושין קשר ע״ז בקביעות והוא ג״כ עשהו חזק כראוי לא אזלינן בתר דעתו שהוא חושב להתירו ביומו ויתבטל ע״ז שם קשר ממנו ומדרבנן לא מיבעיא לי דאסור בזה וכמו שהביא המ״א בשם הכל בו וכ״כ בספר יראים דקשר אפילו שאינו ש״ק שדרכו של האדם להמלך לפעמים שישאר כך אסור ונראה דבענין שלנו שדרך כל העולם לעשותו לקביעות לא אזלינן בתר דעתו ומדאורייתא אסור ואח״כ מצאתי שכן כתב בספר בית מאיר שנראה לו כן ברור ובזה יתורץ קושית הפמ״ג למה אין עושין ציצית בשבת יחשוב שלמ״ש יתירו מיד עי״ש שנדחק בזה מאד ולדברינו ניחא וגם קושית הגרע״א שהקשה על סוגיא דעירובין ק״ג גבי נימא במקדש דהוא לדבר מצוה יחשוב להתירו במוש״ק ולדברינו דהוא איסור דאורייתא ניחא וכאשר תעיין היטב בדברי רש״י בכמה מקומות בסוגיא זו דף קי״ב תמצא כדברינו.